

Otwarta Nauka 2022: czas refleksji, czas działania

Marek Niezgódka

Prezydium KRASP, Wrocław, 31.03.2022

Otwarta Nauka

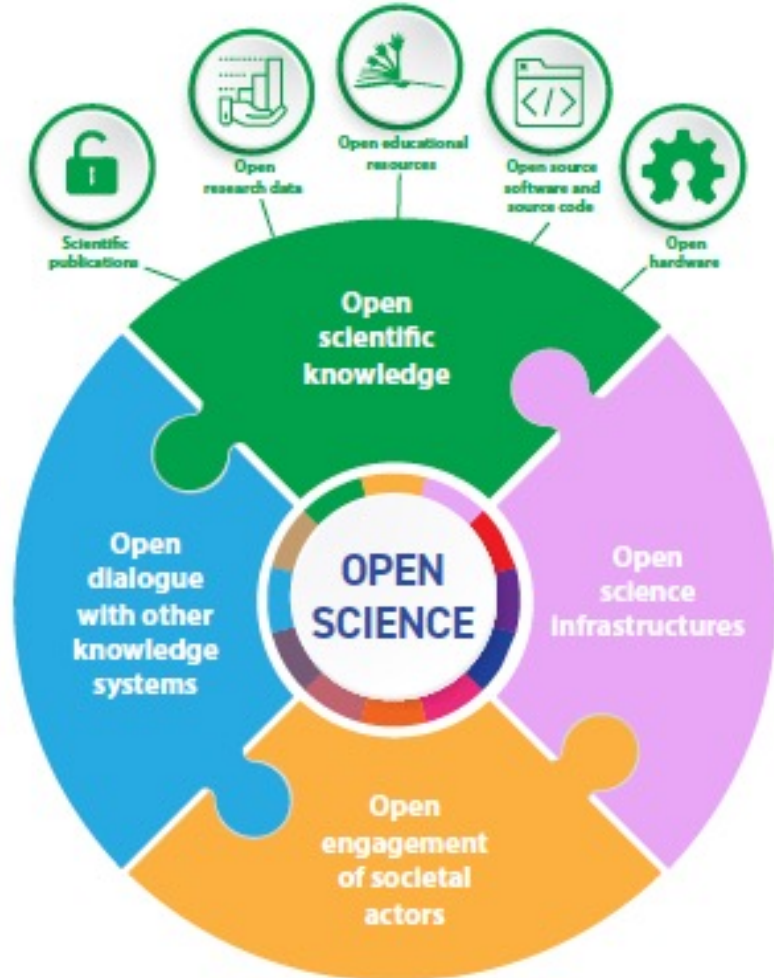
nie jest celem;

jest sposobem realizowania uniwersalnej misji nauki,
kształtowanym wokół podstawowych zasad cywilizacji
Zachodu:

wolności i poszanowania wspólnego dobra społecznego

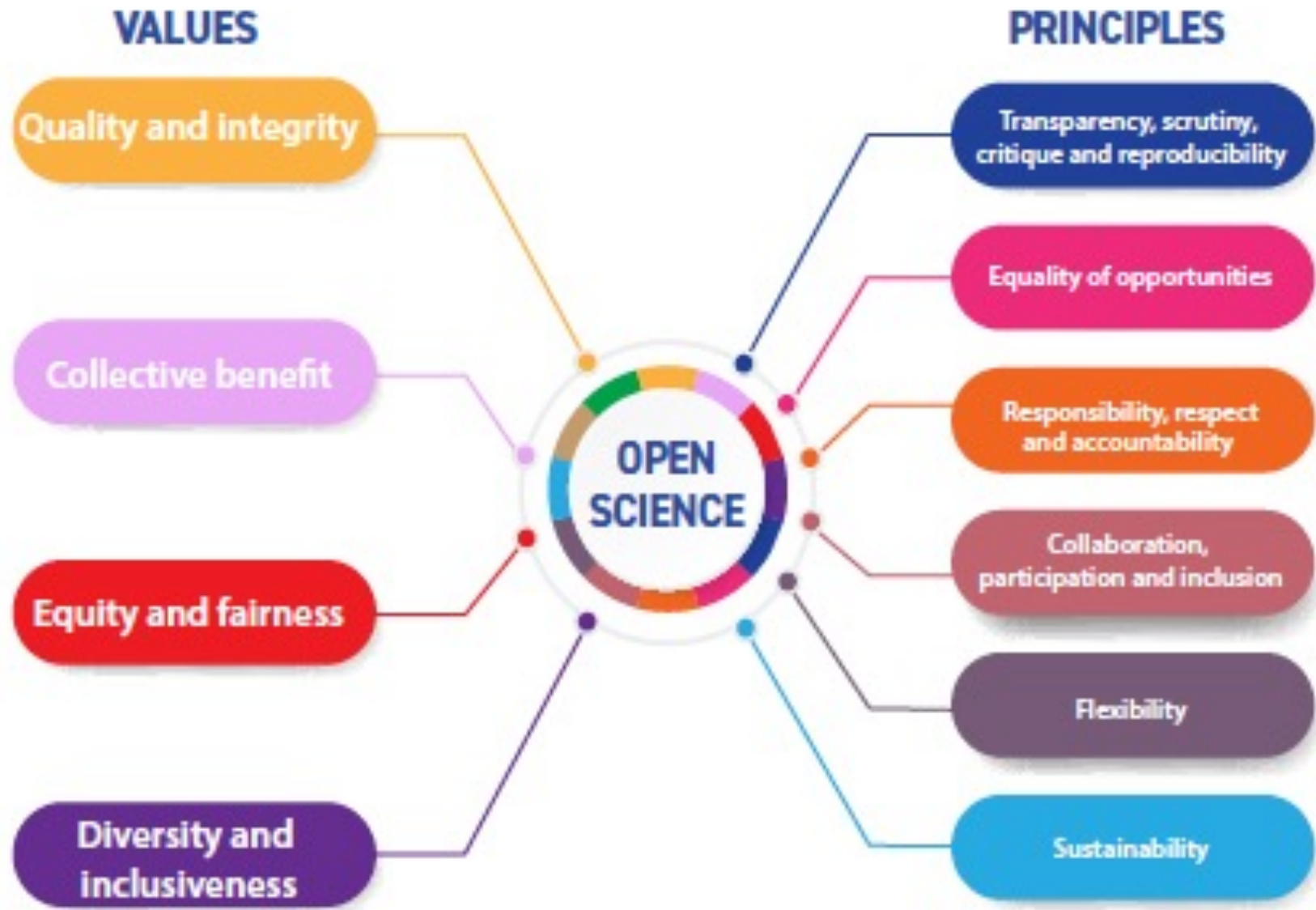
UNESCO: Otwarta Nauka, Rekomendacja z 23.11.2021

UNESCO, 23 listopada 2021: ...

Open Science is defined as an inclusive construct that combines various movements and practices aiming **to make multilingual scientific knowledge openly available, accessible and reusable for everyone, to increase scientific collaborations and sharing of information for the benefits of science and society, and to open the processes of scientific knowledge creation, evaluation and communication to societal actors beyond the traditional scientific community.**

It comprises all scientific disciplines and aspects of scholarly practices, including basic and applied sciences, natural and social sciences and the humanities, and it builds on the following key pillars: open scientific knowledge, open science infrastructures, science communication, open engagement of societal actors and open dialogue with other knowledge systems.

UNESCO (23.11.2021):

- **recommends that Member States** apply the provisions of this Recommendation by taking **appropriate steps, including whatever legislative or other measures may be required**, in conformity with the constitutional practice and governing structures of each State, to give effect within their jurisdictions to the principles of this Recommendation;
- also **recommends** that Member States **bring this Recommendation to the attention of the authorities and bodies responsible for science, technology and innovation, and consult relevant actors concerned with open science**;
- further **recommends** that Member States **collaborate in bilateral, regional, multilateral and global initiatives for the advancement of open science**;
- **recommends** that Member States report to it, at such dates and in such manner as shall be determined, on the action taken in pursuance of this Recommendation.

Znaki czasu, 2022:

- Nauka – **Otwarta, tzn. jaka?**
  - Wydzielony sektor społeczno-gospodarczy ?
  - Część zintegrowanego systemu społecznego ?
- Nauka 2022 dochodzi do momentu rewolucji kulturowej
- Miara alienacji obecnego systemu nauki: **wsobny system ocen i ewaluacji**
- Rewolucja czasu pandemii Covid:
  - Skokowe otwarcie komercyjnych zasobów publikacyjnych (**czasowe?**)
  - Ale, **ciągłe próby blokady dostępu do danych medycznych** (PL)

Nie ma powrotu do przeszłości ...

Nadchodzą:

- **nieuchronny zmierzch** tradycyjnego komercyjnego modelu wydawniczego w nauce:
  - Największe grupy wydawnicze: „liderzy” Otwartego Dostępu ?
- **ograniczenie monopolu** tradycyjnych form instytucjonalnych nauki – otwarcie nauki za murami:
  - Nauka obywatelska (***Citizen science***),
  - Wirtualne organizacje/institucje naukowe
- **transformacja modelu edukacji** akademickiej:
  - **Kampus wirtualny – Uniwersytet „bez ścian”**

Nieuchronne przemiany:

- **Całokształt systemu ocen w nauce i ewaluacji akademickich**
- **Model komunikacji naukowej** (dwukierunkowy)
- **Model procesu uprawiania nauki:**
  - Demokratyzacja instytucji nauki
  - Komunikowanie integralnym etapem procesu naukowego
- **Relacja nauki z innowacyjnością:**
  - **Open Innovation** w strategii wielkich graczy rynkowych
  - Miejsce komercjalizacji wyników badań naukowych

Już teraz: Otwarta Nauka w Horizon Europe

- **Formalne wymaganie udokumentowanego stosowania** zasady otwartego publikowania treści i innych form wyników badawczych w finansowanych projektach (kryterium oceny)
- Otwarta platforma publikacyjna UE: **Open Research Europe**
- Nowe standardy udostępniania danych badawczych:
  - **EOSC** (*European Open Science Cloud*)

Dane naukowe w optyce EOSC

- Zasada **FAIR**: dane naukowe (badawcze, edukacyjne) powinny być **Findable, Accessible, Interoperable, Reusable**
- **Findable**: łatwo znajdowalne, w całości albo na poziomie metadanych
- **Accessible**: łatwo dostępne, co najwyżej nominalny koszt
- **Interoperable**: łatwo integrowalne
- **Reusable**: odtwarzalne w innych zastosowaniach
- **Dane naukowe – otwarte w możliwie szerokim zakresie** (zasady formalne Horizon Europe)

UE: nowy stan świadomości koniecznych zmian

- **European Knowledge Act:** w przygotowaniu jako nawiązanie do nowej Magna Charta Universitarum 2020 (34 polskie uczelnie wśród sygnatariuszy)
- **Open Innovation:** formuła programowa otwarcia technologii, jeden z priorytetów Horizon Europe
- **Reforma systemu ocen akademickich:**
Towards a reform of the research assessment system: Scoping Report, European Commission, 11/2021
- **Reforma Uniwersytetów:** *Communication to the European Parliament, the Council, ... on a European strategy for universities,* European Commission, 18/1/2022
- **EUA:** *Universities without walls, a vision for 2030,* 02/2021

EUA: transformacja uniwersytetów, 2030

- Realizacja wizji *connected universities*:
  - **Kluczowe warunki:** wystarczająca cyfrowa kompetencja i infrastruktura
  - Wdrożone interoperacyjne technologie i zintegrowane platformy cyfrowe dla nauki i edukacji
  - Wprowadzone **wspólne otwarte standardy** przetwarzania i wymiany danych
- Program **Digital Europe**: wsparcie specjalistycznych programów edukacyjnych i praktycznych w zakresie technologii cyfrowych i wielodyscyplinarnych ofert w zakresie inżynierii danych, sztucznej inteligencji, cyberbezpieczeństwa, mikroelektroniki i HPC (*High-Performance Computing*)
- Promowanie zasad interoperacyjności i Otwartej Nauki w celu szerokiego udziału uniwersytetów w programach typu **co-development i co-design**, dla wzajemnego udostępniania usług cyfrowych i umożliwienia bezproblemowej wymiany wiedzy oraz danych

Nowy model ocen w nauce: zasady

Istota transformacji: **nowa filozofia systemu ocen w nauce, odejście od scentralizowanej biurokratyzacji, miejsce wartości podstawowych:**

- **Odejście od metryk ilościowych:** Impact Factor, H-Index, statyczny indeks cytowań, ...
- **Oceny utrwalonego oddziaływania** (odniesione do dłuższych (<-/->) przedziałów czasowych)
- Premiowanie działań w modelu Otwartej Nauki
- **Otwarte recenzowanie** (*Open peer review*): szereg modeli
- Zmiana podstawowego paradygmatu polityki naukowej: **nie jedynie konkurencyjność ale również kooperacja** zamiast konkurencji

EUA: rola w transformacji Otwartej Nauki

Główne priorytety:

1. Promowanie polityk Otwartego Dostępu do publikacji i danych naukowych
  2. Wyższa przejrzystość i trwałość systemu komunikacji naukowej
  3. Rozwój i wdrażanie systemu zarządzania danymi badawczymi, udostępniania takich danych i standardów EOSC
  4. Podwyższanie świadomości i wspieranie transformacji akademickich modeli ocen poprzez docenianie szerokiego spektrum aktywności w rozumieniu DORA ([San Francisco Declaration on Research Assessment - DORA](#)) i podobnych rekomendacji środowiska naukowego
- EUA, wspólnie z Science Europe i Komisją Europejską, jest liderem przygotowań [Agreement on Reforming Research Assessment](#) (obecnie v.2, plan: 09.2022)
  - Część inicjatywy Komisji Europejskiej zreformowania systemów ocen naukowych w Europie jako nowej akcji ERA,
  - Jest to otwarta inicjatywa, z udziałem już 250+ instytucji i organizacji akademickich; pierwsze zgromadzenie - 3 marca 2022
  - **Miejsce KRASP: .....**

Otwarta Nauka: sytuacja w Polsce

- Dokument rekomendacyjny MNiSW z r. 2015
- Koalicja na rzecz Planu S (NCN),
- Aktywności instytucjonalne: ICM, PAN, Politechnika Gdańska, ...
- WBN – w kształcie bliskim modelowi z 2010 r.

i: wciąż brak decyzji oraz rozwiązań systemowych

Transformacja Akademicka:

Wielkie wyzwanie i szansa dla KRASP

1. Wielkie Wyzwanie (przywołane po raz kolejny): **KRASP jako lider transformacji do Otwartej Nauki**
2. KRASP jako lider transformacji modelu ocen i ewaluacji w nauce
3. KRASP (wspólnie z PAN i RGIB) przedstawia rekomendacje i założenia programu transformacji do realizacji przez resort nauki
  - To Konferencje Rektorów wyznaczają standardy w krajach UE – **zasada przywrócenia podmiotowości w nauce**
  - Ref.: *EUA jako stowarzyszenie Konferencji Rektorów przedstawia rekomendacje Komisji Europejskiej*
4. Rola KRASP: lider programu stworzenia nowego krajowego systemu komunikacji naukowej z otwartą platformą cyfrową

KRASP: propozycje konkretnych programów

- **Inicjatywa nowego, otwartego systemu komunikacji naukowej:**
  - Integracja Wirtualnej Biblioteki Nauki w nowym kształcie
  - Utworzenie systemu Platformy Otwartej Nauki (publikacje, dane, dokumentacje, narzędzia badawcze) jako partnerskiego przedsięwzięcia
- **Inicjatywa transformacji systemu ocen akademickich**
- **Inicjatywa uniwersytetu „bez ścian”:**
  - Propozycja platformy otwartych zasobów edukacyjnych (o gwarantowanej jakości)
  - Wpieranie programów Nauki Obywatelskiej

Marek Niezgódka

marekn1506@gmail.com

I jeszcze raz na koniec:

- Otwarta Nauka to nie cel a sposób zapewnienia (przywrócenia ?) społecznego miejsca Nauki
- Ograniczanie roli otwartości w Nauce do etapu komunikowania istotnie ją deformuje
- Otwartość w Nauce jest wymiarem demokracji jako przeciwwaga różnych form autokratycznych

Ku refleksji: dzisiejsza rzeczywistość wobec możliwego układu w przyszłości

- Środowisko i instytucje nauki przyjęły jako niepodważalne obecne role i wykonują działania na rzecz administracji, a nie na odwrót
- To Administracja powinna przekładać inicjatywy i programy społeczności akademickiej na działania
- KRASP, nie deleguje przedstawicieli do zespołów resortu nauki, ale przygotowuje stanowisko środowiska i instytucji akademickich (działając w układach partnerskich z PAN, RGIB, etc.) – i przedstawia je do realizacji przez resort

EUA: from the program 2022

- *The aim is to **create a coalition of organisations** who conduct or fund research, national and regional assessment authorities and associations of researchers and research funders, as well as learned societies and other relevant organisations, who are willing and committed to implement reforms to the current research assessment system.*
- *The drafting process is being run in a bottom-up and inclusive way with the drafting team working closely with a core group, which represents the diversity of the research community across Europe. The 250+ organisations who have already expressed their interest in the initiative also participate as part of a stakeholder assembly. The first assembly met on 3 March 2022 to discuss the process and elements of the draft agreement. The stakeholder assembly will remain open to new members at all times through an [open call for interest](#). Organisations are welcome to become part of the assembly and to be involved in the drafting process.*
- *Finally, member states representatives in the ERA Forum and in the European Research Area Committee (ERAC) will be updated on the work and given the opportunity to provide their input to the draft agreement.*
- *Research assessment is one of the three major priority areas for EUA work on Open Science along with Open Access to scholarly outputs in a just scholarly publishing ecosystem and FAIR research data.*

EUA: główne priorytety 2022

1. *promoting Open Access policies for research publications and data;*
2. *achieving more transparency and greater sustainability in the scholarly publishing system;*
3. *contributing to the development and implementation of research data management, data sharing and the European Open Science Cloud (EOSC);*
4. *and raising awareness and supporting universities in reviewing their approach to academic career assessment.*

EUA promuje istotne trendy prowadzące do rozwoju Otwartej Nauki, w tym Citizen Science oraz Otwartą Edukację.

Przejsie do Open Science obejmuje reformy systemowe, kulturowe i techniczne.

EUA w pełni popiera Open Science jako wspólną odpowiedzialność wszystkich kluczowych aktorów w harmonijnym przeprowadzeniu transformacji.

EUA jest zaangażowana na rzecz globalnego procesu trwałego i zrównoważonego przejścia do Open Science. EUA jest stroną [UNESCO Global Open Science Partnership](#), którego celem jest wytworzenie konsensusu transformacji do Open Science.